

De oorlog is niet meer

'Verandert een oorlog principieel van karakter door het gebruik van atoomwapens, of is er tussen de oude en de nieuwe wapens slechts een gradueel verschil?' Dat is de vraag waarop de biofysicus prof.dr. Joh. Blok en een van zijn studenten - Fokke Goudswaard - een antwoord zoeken in het allereerste nummer van VU-Magazine, dat in september 1971 verschijnt. Aan dit artikel, getiteld 'De oorlog is niet meer wat hij geweest is', zijn de volgende fragmenten ontleend. De essentie van het later gevoerde kernwapendebat wordt daarin blootgelegd.

Voor de meningsvorming van veel mensen blijkt het van belang te zijn of het atoomwapen een *principieel* nieuwe situatie geschapen heeft of dat de oorlog door dit nieuwe wapen slechts *gradueel* is veranderd. Een klassieke oorlog achten zij namelijk onder bepaalde omstandigheden aanvaardbaar. Zij wensen van ganser harte vrede, maar niet tot elke prijs. Als de vrijheid in gevaar komt of het onrecht wanstaltige vormen aanneemt, kan naar hun mening een oorlog nodig zijn als laatste redmiddel. Aan dit standpunt zijn zij, vaak niet zonder moeite gewend geraakt en zij zijn niet bereid het probleem opnieuw te overwegen, als het atoomwapen geen principieel nieuwe elementen introduceert, doch 'alleen maar' honderd- of duizendmaal meer verwoesting veroorzaakt dan conventionele bommen. (.)

De vraag kan niet worden beantwoord zonder een kort overzicht van de manieren, waarop atoombommen in een moderne oorlog kunnen worden gebruikt. (.)

In beschouwingen over atoomwapens wordt onderscheid gemaakt tussen *taktische* en *strategische* atoombommen. Het verschil is als volgt te formuleren. De taktische atoomwapens kunnen worden gebruikt in de strijd tussen legers. Hun 'verwoestende kracht' is ongeveer een kiloton of minder, wat voor een atoombom niet veel is. De strategische wapens zijn gericht op industriële doelen en bevolkingscentra en eventueel ook op de lanceerplaatsen van de strategische wapens van de vijand. Zij veroorzaken een verwoesting van veel grotere omvang dan de taktische wapens.

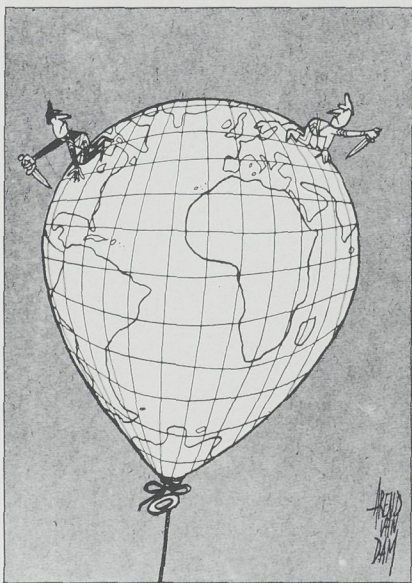
De mogelijkheid om met strategische wapens dezelfde soort wapens van de tegenstander uit te schakelen, is momenteel uiterst gering, omdat deze wapens zich bevinden in snel te verplaatsen bommenwerpers of duikboten, van waaruit zij als raketten gelanceerd kunnen worden, of in lanceerinstallaties, die alleen in het onwaarschijnlijke geval van een di-

recte treffer zouden kunnen worden vernietigd. Het arsenaal van gereed gehouden strategische wapens is vrijwel onkwetsbaar. Daardoor is ieder der beide grootmachten, Rusland en Amerika, weerloos tegen een aanval met strategische wapens door de ander. (.)

De situatie waarin beide grootmachten op deze manier in staat zijn hun tegenstander volledig uit te schakelen, duidt men aan als *balance of terror*, evenwicht der verschrikking. Het begrip 'evenwicht' betekent hier dus niet, dat beide partijen even sterk zijn, maar dat zowel de een als de ander in staat is de tegenstander vrijwel geheel te vernietigen, wie er ook begint. Dit evenwicht is dan ook niet 'verbroken', als een der partijen zwaardere wapens of grotere aantallen wapens blijkt te bezitten dan de ander. De aantallen zijn al groot genoeg en de wapens zijn zwaar genoeg voor een volledige verwoesting. En vollediger dan volledig kan men een vijand niet vernietigen. De regelmatig opduikende berichten in de pers over verbreking van het evenwicht door vergroting van aantal of zwaarte van de strategische wapens bij een der partijen, getuigen alleen maar van onbegrip voor wat het evenwicht der verschrikking feitelijk betekent. Dit evenwicht kan alleen worden verbroken door het uitvinden van een manier om de strategische wapens van de vijand tegen te houden of onschadelijk te maken. (.)

Op grond van deze gegevens kan nu de kwestie onderzocht worden, of het atoomwapen principieel nieuwe elementen in de oorlogvoering brengt. Wat betreft de taktische atoomwapens zou men kunnen stellen, dat deze in het verlengde liggen van de conventionele wapenontwikkeling. De strategische wapens daarentegen zijn in het krijgskundig denken een volkomen nieuw element omdat verdediging er tegen bij voorbaat is uitgesloten, althans in de huidige situatie.

Dat is het meest opvallende nieuwe

Illustratie
Arend van Dam